

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ

Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
*«Сучасні теоретичні й прикладні
контексти спеціальної та інклюзивної
освіти»*

11–12 травня 2021 р.

Луцьк – 2021

Рекомендовано до друку Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 5 від 28.04.2021 р.)

Наукова редакція:

- Сергєєва В. Ф.** – кандидат педагогічних наук, доцент –
відповідальний редактор
Кузава І. Б. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Гац Г. О. – кандидат педагогічних наук, доцент
Карабанова Н. С. – кандидат педагогічних наук, доцент
Мацюк З. С. – кандидат філологічних наук, доцент
Стасюк Л. П. – кандидат педагогічних наук, доцент
Брушневська І. О. – кандидат педагогічних наук, ст. викладач

Верстка: Гайволя Н. С.

Рецензент:

М. П. Пантюк – доктор педагогічних наук, професор, проректор
з наукової роботи Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

**Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та
інклюзивної освіти. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-
практичної конференції (11-12 травня 2021 р., Луцьк) / В. Ф. Сергєєва
(заг. ред.), І. Б. Кузава, Г. О. Гац, З. С. Мацюк, Л. П. Стасюк, І. М.
Брушневська. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2021. 204 с.**

У збірнику презентовано матеріали виступів учасників
Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні теоретичні
й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти».
Матеріали подано в авторській редакції.

© Волинський національний університет імені Лесі Українки
© Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
© Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗМІСТ

Базюк А.П.	8
СПРЯМУВАННЯ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ	
Брушневська І.М.	12
РОЛЬ ЙМОВІРНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКА	
Брушневська І.М., Вигура Х.Ю.	15
ФОНЕТИЧНА РИТМІКА ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА СИС- ТЕМИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ	
Брушневська І.М., Грицак О.О.	19
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ	
Брушневська І.М., Осмолович О.С.	23
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	
Гайволя Р. Ю.	25
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПОРУШЕННЯ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	
Гац Г. О.	29
РОЗВИТОК АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)	
Гац Г. О., Нестерук В. В.	32
АРТИКУЛЯЦІЙНА ГІМНАСТИКА В КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ	
Гац Г.О., Єремейчук В. С.	35
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КІНЕЗІОЛОГІЇ В КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ	
Глушко Н.Я.	39
LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ: КОРЕКЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Гулай О.І., Потапюк Л.М.	41
РЕАЛІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ	
Дем'янюк С.С.	44
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	

Дячук М.М.....	45
ДІТИ ІЗ ПОРУШЕННЯМ СЛУХОВОГО АНАЛІЗАТОРА. ЇХНЄ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК	
Киця Н.В.	49
РОЗВИТОК МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДИТИНИ ЗАСОБАМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖКИ	
Ковтунович Є.І.	54
ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬО-КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ВАДИ ЗОРУ	
Кузава І.Б.....	58
ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	
Кузава І.Б., Петрусь В.О.	62
РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	
Кузава І.Б., Сільчук М.С.	64
ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
Куцупер О.М.	68
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ	
Макарчук С.В.	71
ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
Макарчук Т. О.	71
РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	
Махновець О.Г.....	77
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
Мацюк З. С.	83
ІМІДЖ-ТЕРАПІЯ – РЕСУРСНО-ВИТРАТНИЙ ВИД КАЗКОТЕРАПІЇ У РОБОТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА	
Мацюк З. С., Грицюк Т. В.	86
ІНКЛЮЗІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	

Мацюк З. С., Сіліч С. М., Скороход А. С.	89
ІНТЕГРОВАНІЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ	
Мацюк З.С., Стельмашук О.А.	92
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДАХ	
Мичка К.С.	95
ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ	
Новак Т.В.....	99
ЛОГОРИТМІКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗАЙКАННЯ	
Поліщук А. Г.	101
АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	
Помяновська В. О.	106
СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ	
Пономаренко В. О.	108
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	
Савчук Н. А.	111
ОРГАНІЗАЦІЯ УРОКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ	
Сергєєва В. Ф.	114
ТЮТОРИНГ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	
Сергєєва В. Ф., Головатчик О. С.	119
СПІВРОБІТНИЦТВО ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТНЬО-КОРЕКЦІЙНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Сергєєва В. Ф., Гончарук О. О.	122
ПРОВІДНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	
Сергєєва В. Ф., Капігула К. О.	126
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	
Сергєєва В. Ф., Карпук І. М.	130
ЦІЛЕСПРЯМОВАНА КОМАНДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	
Сергєєва В. Ф., Киркевич Т. О.	133
ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	

ефективній, паритетній взаємодії, співпраці всіх учасників освітнього процесу.

За А. М. Шукіним, психологічною базою інтерактивного навчання є концепція інтеракціонізму. У її межах соціальна взаємодія людей розуміється як міжособистісна комунікація, пов'язана зі здатністю до емпатії, розуміння можливих реакцій партнерів і відповідного конструювання своїх дій [3, с. 218].

Поняття «інтерактивне навчання» тлумачиться вченими неоднозначно, оскільки воно своїм існуванням завдячує розвитку ІКТ, а саме – поширенню комп'ютерів, розвитку мережі Internet, застосуванню у навчальному процесі сучасних технічних засобів навчання. Застосування інтерактивних технологій навчання відбувалося спочатку у навчанні дорослих людей. При активному процесі навчання дорослий є суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з викладачем, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи при цьому творчі, пошукові, проблемні завдання в парі, групі. Отже, в більш широкому розумінні поняття «інтерактивне навчання містить також і навчання на основі взаємодії однієї людини з іншою в режимі діалогу, продукування, обміну та засвоєння знань; до цих процесів долучаються і взаємодію з комп'ютером або іншими технічними засобами навчання, що також сприяє засвоєнню нових знань» [1, с. 32–33].

Згодом відбувся поступовий перехід до застосування інтерактивного навчання в школі, зокрема і початковій, оскільки вчитель стає не єдиним джерелом знань, він передає ініціативу та активність іншим учасникам навчального процесу для самостійного вирішення навчального завдання іншою стороною для підтримки ініціативи та активності всіх учасників освітнього процесу.

Інтерактивні методи навчання відрізняються від інших технологій навчання нестандартними умовами роботи, насамперед – особлива атмосфера уроку і особлива роль вчителя на ньому. Вчитель не бере на себе роль досконало освіченої людини, що надає інформацію, а безпосередньо скеровує процес взаємного навчання учнів. Це стає можливим в умовах переходу від авторитарного до особистісно зорієнтованого спілкування за допомогою освоєння варіативної побудови уроків. Інтерактивні методи навчання

дозволяють розвивати особистість учня з опорою на індивідуальність кожної дитини. Учень на інтерактивному уроці має можливість висловити особисте ставлення до навчального матеріалу, обмінятися знаннями, ідеями, думками.

Отже, інтерактивні методи – це методи навчання, спрямовані на реалізацію дидактичної мети, активізацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, що впливає на якість підготовки учнів, активізацію їхньої мисленнєвої діяльності. Інтерактивна взаємодія у навчальному процесі виключає домінування одного учасника над іншими. При цьому вона спрямована на те, щоб не просто щось виконувати разом, а саме вчитися разом з опорою на розвиток критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності [2; 3]. Таким чином, під час інтерактивного навчання учні намагаються, з одного боку, творчо вирішувати певне завдання, критично мислити, приймати продумані рішення, аргументувати свою точку зору, а з іншого – бути демократичними, толерантними, співпрацювати, підтримувати один одного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єльнікова О. В. Управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / О. В. Єльнікова. Київ, 2005. 245 с.
2. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : Основа, 2012. 176 с.
3. Рибалко О. О. Створення та застосування інтерактивних електронних таблиць на уроках математики в початкових класах. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Вип. 3. С. 38–48.

Савчук Н.А.,

кандидат психологічних наук, доцент,

Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ УРОКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Створення сприятливого інклюзивного середовища для навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами є одним з основних завдань сучасної освіти, підгрунтям реалізації якого виступає принцип доступності. В резолюції Генеральної

асамблеї ООН від 12 грудня 1997 р. пріоритетним напрямом визнано сприяння забезпеченню рівних можливостей здобуття якісної освіти для осіб з особливими освітніми потребами. Цей принцип ґрунтується на піклуванні, захисті та наданні допомоги в адаптації до навколишнього середовища, де особа з особливими освітніми потребами має змогу задовольнити свої потреби, перш за все, потребу у здобутті якісної освіти [1, с. 35].

Такий стан послужив поштовхом до розробки нових підходів в системі організації освітніх послуг. Нині перед педагогами постало актуальне завдання: створити відповідні умови, що допоможуть кожній дитині самовиразитися (активність до самореалізації), самоствердитися (активність, спрямована на самореалізацію), самоактуалізуватися (активність на збагачення своїх власних сил).

Діти з особливими освітніми потребами відрізняються від здорових дітей своїм підходом до навчання, яке визначається фактором їхнього розвитку. Головною вимогою до сучасного освітнього процесу дітей з порушеннями є забезпечення процесу самореалізації та формування соціальних компетенцій кожного вихованця.

Урок є традиційною формою навчання дитини протягом багатьох століть, яку започаткував ще в XVII ст. відомий чеський педагог Я.А. Коменський. Учений розглядав урок як форму організації навчання, що детермінована сталістю групи учнів, обмежена часом і конкретним змістом навчального матеріалу для всіх. І до нині основні критерії уроку слугують основою для розробки й впровадження нових інноваційних форм навчання із застосуванням інтерактивних, комп'ютерних технологій.

Вітчизняний учений В. Онишук вважає урок важливою формою навчання з чіткою орієнтацією на кінцевий результат (продукт процесу діяльності), що має: 1) надавати учням можливість освоювати знаннями; 2) формувати в учнів міцні навички та уміння; 3) підвищувати виховний ефект навчання; 4) здійснювати всебічний розвиток учнів, їхніх загальних і специфічних здібностей; 5) формувати в учнів самостійність, творчу активність та ініціативність; 6) формувати в учнів уміння здобувати самостійно знання, працювати з книгою та іншою дидактичною інформацією; 7) формувати в учнів

позитивні мотиви навчальної діяльності, пізнавальний інтерес; 8) виховувати в учнів працелюбство, бажання добре навчатися, бути корисними суспільству, повагу до людей праці [2].

Вивчення й узагальнення теоретичних доробок та практичних здобутків в психолого-педагогічній сфері дало можливість виокремити значну кількість різних моделей освітніх систем. Серед основних можна назвати модель розвиваючого навчання (В. Давидов), традиційну (Ж. Мажо, Д. Равіч), раціоналістичну (П. Блум, Б. Скіннер), феноменологічну модель (А. Маслоу, К. Роджерс), що стали підґрунтям інклюзивної освіти.

Інклюзивне навчання передбачає спільне перебування дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку з їхніми здоровими однолітками. Навчальний процес тут здійснюється диференційовано за індивідуальними програмами, посилює для дітей, і за умов кваліфікованої спеціалізованої корекційної допомоги. В інклюзивному класі навчально-виховний процес дитини з особливими освітніми потребами здійснюється за індивідуальним навчальним планом та індивідуальною навчальною програмою, що визначає зміст, систему знань, навичок і умінь, які має опанувати учень з кожного навчального предмета. Окрім цього, організовуючи інклюзивне навчання необхідно керуватися вимогами, що забезпечують його успішний перебіг, і дістати схвальну оцінку в практиці інклюзії.

Педагогічна спільнота постійно працює над удосконаленням класно-урочної системи навчання, акцентуючи увагу на розвитковому навчанні, як провідному принципу організації навчальної діяльності, смисл якого – у створенні найсприятливіших умов для інтенсивного розвитку тих здібностей і якостей дитини, що перебувають у стадії формування. Науковці (Г. Костюк, О. Скрипченко, Б. Друзь, О. Киричук, Н. Бібік, О. Савченко та ін.) надають винятково важливого значення пізнавальному інтересу в практиці шкільного навчання.

За таких умов виникає необхідність переосмислити функції різних форм навчальних занять, розробити підходи щодо конструювання раціональної системи занять з метою більш повної реалізації їх педагогічних можливостей.

Чимало науковців розглядали специфіку організації уроку з точки зору пошуку більш ефективних варіантів його побудови як творчого процесу: Ш.Амонашвілі, С. Ільїн, С. Лисенкова, В. Шаталов, С. Шевченко та ін.

Нам імпонує така позиція авторів, оскільки розвиток дитини багато в чому залежить від особливостей особистості вчителя, його професійних якостей та вмінь застосовувати індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням її специфіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Засенко В. В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. К.: Науковий світ. 2002. 340 с.
2. Онищук В. А. Урок в современной школе. М.: Просвещение, 1981. 191 с.

*Сергесва В. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ТЮТОРИНГ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Становлення і розвиток сучасного громадянського суспільства вирізняється принципово новою позицією людини в ньому. Особистість в такому суспільстві прагне до освітньої і професійної мобільності, суспільної визначеності. Таким запитам сучасної людини має підпорядковуватись освітня галузь. Суспільство підтримує модернізацію системи освіти в рамках європейських домовленостей. Відповідно до цього сучасною філософією освіти стає дитиноцентризм. Відбувається як оновлення змісту й спрямувань освіти, так і оновлюються підходи щодо професійної діяльності педагогічних фахівців. Одним з таких підходів є тьюторинг.

Тьюторинг – це процес діяльності тьютора/тьюторів та тьюторантів на тьюторіалах та поза ними (в конкретно обговорених межах). *Тьютор* (англ. Tutor – наставник, репетитор, викладач) – неформальна педагогічна посада (синоніми: репетитор, приватний викладач).

Тьюторство багатьма сприймається як абсолютно нове явище в процесі освіти, а тим часом воно існувало ще в ХІІ столітті. Історично

назва «тьютор» виникла в Оксфорді та Кембриджі, в системі приватних університетів Англії. Студенти були вільними слухачами і самостійно вибирали предмети та лекції. На початку освітнього шляху студенту було важко визначитись, що вивчати, які предмети вибирати. Саме на цьому етапі і з'являється тьютор, який допомагає студенту обрати свій шлях. Завдання тьютора полягало в тому, щоб поєднати на практиці особистісну сутність із академічними ідеалами. Тьютор став найближчим порадиником студента і помічником в усіх труднощах [7].

Базову дефініцію тьюторингу визначають як індивідуальну роботу з підопічним, яка полягає в довготривалій, систематичній роботі, мета якої – підтримати учня в його розвитку відповідно до його схильностей, інтересів та можливостей.

Тьюторинг дедалі частіше практикується як метод у тих навчальних закладах, де увага зосереджена на всебічному розвитку школярів чи студентів. Особливе значення тьюторинг отримує у галузі освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. В Україні відбувається впровадження педагогічної інклюзії, а, отже, соціальне і особистісне замовлення на тьюторинг зростає.

В основі тьюторингу як освітнього методу лежить педагогічна підтримка, супровід, індивідуальний розвиток особистості, а також умови ефективності цього процесу, що в цілому спирається на сучасні концепції розвитку, виховання і самовиховання людини [3].

Педагогічна підтримка або педагогічний супровід полягає у спільному з учнем визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому досягати позитивних результатів у навчанні. Підтримка педагогічної підтримки є взаємними рівноправності, рівноцінності, поваги й довіри між учителем і учнем. Саме в цьому полягає місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [4].

Тьюторинг не вирішує всі питання та завдання інклюзивної освіти, але може стати методом для розкриття потенціалу кожного учня з особливими потребами.